

کلیدواژه‌ها: دوره پیش‌دبستان، اهداف دوره پیش‌دبستان، تربیت بدنی

ویژگی‌های کودک در دوره پیش از دبستان

هفت سال اول زندگی کودک، یعنی سنین پیش‌دبستانی، پایه و اساس شخصیت او را شکل می‌دهد. اگر این دوره، آن‌گونه که پیامبر خدا(ص) فرموده‌اند، با عطف و مهرورزی، همدلی و همراهی، غلیان و فوران احساسات خوشایند، محبت‌پذیری و اقتدار عاطفی کودکان همراه باشد، قوی‌ترین، سالم‌ترین و متعادل‌ترین ستون‌های تکوین شخصیت پیریزی می‌شود و این قبیل بچه‌ها بیشترین آمادگی روانی و ذهنی را برای یادگیری (هفت سال دوم) می‌یابند و آمیزه‌ای از محبت‌پذیری و آموزش‌پذیری، آنان را برای دوره مشورت‌پذیری و رایزنی با بزرگ‌ترها (هفت سال سوم) آماده می‌کند. از نظر مربیان این دوره می‌تواند مقدمه خوبی برای آموزش مهارت‌های ساده باشد.

اهداف کلی آموزش و پرورش پیش از دبستان

پرورش سلامت جسمی، هماهنگی ماهیچه‌ای مناسب و مهارت‌های حرکتی اساسی در کودک، پرورش عادت‌های

بهداشتی سالم و شکل‌گیری مهارت‌های پایه‌ای لازم در او به‌منظور سازگاری شخصی مانند لباس پوشیدن و درآوردن، خوردن، شستن، نظافت. پرورش آداب و نگرش‌های مطلوب برای تشویق در مشارکت گروهی سالم و حساس کردن کودک به حقوق و امتیازات دیگران، پرورش پختگی عاطفی از طریق راهنمایی کودک به بیان و ابراز خود، شناخت، پذیرش و کنترل احساسات و عواطف شخصی، پرورش حس زیبایی‌شناسی در کودکان، برانگیختن کنجکاوای ذهنی کودک و کمک کردن به او در درک دنیایی که در آن زندگی می‌کند و شکوفا کردن علائق تازه در او از طریق فراهم آوردن فرصت‌ها برای پژوهش، جست‌وجو و کسب تجربه، تشویق کودک به استقلال و خلاقیت از طریق فراهم کردن فرصت‌های کافی برای ابراز وجود خود، پرورش توانایی کودک برای بیان احساسات و افکار به زبانی روان، واضح و صحیح، ایجاد حس اعتماد به نفس و امنیت خاطر در کودکان، متوجه ساختن کودک به دنیای پیرامونش.

اهمیت آموزش و پرورش در دوران پیش از دبستان

آموزش و پرورش در دوران پیش از دبستان برای رشد کلی و همه‌جانبه کودک اهمیت

دارد؛ دلایل این اهمیت در ادامه آمده است.

- شش سال اولیه زندگی کودکان سال‌هایی حساس‌اند، زیرا میزان رشد در این سال‌ها نسبت به مراحل دیگر سرعت بسیار بیشتری دارد.

- پرورش کامل استعدادهای کودک به‌ویژه در این سال‌ها نیاز به محیطی محرک و برانگیزاننده دارد.

- با افزایش تعداد مادران شاغل، گسیختن وابستگی‌ها و نظام خانواده‌های سنتی، تنش‌های روانی حاصل و نیز اشتغال والدین در خارج از خانه، که حاصل الگوی زندگی کنونی است، کودکان اغلب نمی‌توانند از منافع محیطی محرک و برانگیزاننده بهره‌مند شوند.

- کودکان مناطق محروم به‌ویژه از این نظر محرومیت‌های بیشتری را متحمل می‌شوند. والدین بی‌سواد آن‌ها تعامل مؤثر و مفیدی با کودکان خود ندارند و نمی‌توانند به رشد مطلوب و مناسب گفتار و زبان و مهارت‌های شناختی آنان کمک کنند. نبود تسهیلات، وسایل و موارد یعنی اسباب‌بازی، کتاب، امکانات بازی به محرومیت‌های آنان می‌افزاید. اگر کودکی در شش سال اول زندگی خود در چنین محیط پر از کمبودها و محرومیت‌ها پرورش یابد، تأثیر نامطلوبی بر رشد کلی و به‌ویژه ذهنی و زبانی او

مهدی ولی‌نژاد
آموزگار منطقه موسیان، دهلران، ایلام

پیش‌دبستانی واهمیت آن در پرورش کودکان

می‌گذارد. متأسفانه باید گفت بیشتر کودکان شهرستان فرآشید (در استان فارس) نیز در چنین محیط‌هایی رشد می‌یابند.

● برنامه آموزش و پرورش مناسب در این دوره تجاربی محرک برای رشد ذهنی، زبانی، جسمی و اجتماعی و عاطفی کودکان فراهم می‌آورد. اگر این نوع برنامه‌ها به گونه مؤثری سازمان داده شوند، می‌توانند محرومیت ناشی از کمبودهای محیط خانه را جبران کنند و کودک را در ساختن مبنایی قوی برای سهولت رشد بعدی و بارور کردن استعدادهای کاملش یاری دهند.

● یک برنامه آمادگی برای مدرسه کودک فراهم می‌کند و این آمادگی‌ها باعث کاهش تعداد مردودی‌ها و افت تحصیلی و شکست در سطوح ابتدایی می‌شود.

● وقتی کودکان خردسال به مراکز پیش‌دبستانی راه می‌یابند، خواهران و برادران بزرگ‌تر آن‌ها نیز آزادی بیشتری دارند و می‌توانند بهتر به کارهای خانه و تحصیلی خود بپردازند.

ویژگی‌هایی که در دوره پیش از دبستان بسیار مهم است و باید به آن‌ها توجه کرد و روش‌های آموزش را براساس آن ویژگی‌ها طرح‌ریزی کرد عبارت‌اند از:

- علاقه کودکان به بازی
- قدرت و نیاز کودکان به الگوگیری، نقش‌پذیری و تقلید
- ۳) شادی کودکان و علاقه آن‌ها به مطالب آهنگین

مراحل آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان

هدف آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان پرورش و رشد همه‌جانبه کودک است. رشد و پرورش همه‌جانبه کودک شامل مراحل زیر است.

- رشد زبان و گفتار
- رشد جسمی و حرکتی
- رشد خلاقیت و ابراز وجود
- رشد ذهنی و شناختی
- رشد عاطفی - اجتماعی

روش‌های تربیت دینی کودکان پیش از دبستان

برخی از روش‌های تربیت دینی کودکان

پیش‌دبستانی عبارت‌اند از:

● تربیت دینی کودک پیش‌دبستانی از طریق بازی

● تربیت دینی کودکان از طریق ارائه الگو

● تربیت دینی کودکان از طریق خواندن شعرها و متون آهنگین و شاد

● تربیت دینی کودکان از طریق ارائه پاسخ‌های مناسب به سؤال‌های دینی آن‌ها

● روش‌های دیگر تربیت دینی کودکان پیش‌دبستانی.

با توجه دادن کودکان به نعمت‌هایی که همیشه همراه آن‌هاست، مثل اندام‌های مختلف آنان (چشم، گوش، دهان و...) یا نعمت‌هایی که خیلی دوستش دارند مثل پدر، مادر، مادر بزرگ یا نعمت‌هایی طبیعی مثل کوه، جنگل، حیوانات، گیاهان با استفاده از حس زیبایی‌شناسی می‌توان آن‌ها را در جهت خداشناسی هدایت کرد. با ترسیم شکل‌ها و نقاشی‌هایی که در آن‌ها مؤمنان همیشه لباس‌هایی با رنگ روشن و تمیز می‌پوشند، می‌خندند و خوشحال‌اند، می‌توان ویژگی‌های مثبت افراد متدین را به کودکان نشان داد و عادت‌های صحیح را به‌طور غیرمستقیم به ایشان آموخت.

با ترتیب دادن نمایش‌های شاد و آموزنده می‌توانیم وظایف مسلمانان را از طریق نمایش یا ایفای نقش توسط خود کودکان اشاعه دهیم و در کنار این نمایش و ایفای نقش، شعرها و نشرهای آهنگین بخوانیم. با ارائه جلوه‌هایی از زندگی امامان و پیامبر اکرم (ص) که کودکان به آن‌ها علاقه دارند مثل بازی کردن حضرت پیامبر با کودکان و سلام کردن پیامبر به کودکان آنان را به الگوهای مبارک دین اسلام علاقه‌مند کنیم. قبل از اقدام به تربیت دینی کودکان، رفتار، اعمال و شخصیت خودمان را مورد بازنگری قرار دهیم و سعی کنیم نمونه کامل اعمال و گفتار اسلامی باشیم. به همین دلیل چگونگی انتخاب مربیان مقطع پیش‌دبستانی بسیار بسیار مهم و حیاتی است. همراهی کردن کودکان پیش‌دبستانی در مراسم دینی برای آنان بسیار لذت‌بخش و آموزنده است. برای مثال، شرکت آن‌ها در نماز جماعت، مراسم عزاداری، مراسم میلادیه، البته بدون ایجاد سختی و فشار برای آنان، می‌تواند آموزش

عملی مراسم دینی باشد.

سخن آخر و ارائه پیشنهادها

عده‌ای از والدین متأسفانه به تصور اینکه فرستادن فرزندان به مراکز پیش‌دبستانی باعث تنفر و زدگی آن‌ها در سال‌های بعد می‌شود، از این کار امتناع می‌کنند. باید گفت که این تصور مبنای علمی ندارد و تاکنون هم در هیچ جای دنیا چنین چیزی مطرح نبوده و به اثبات هم نرسیده است بلکه به‌عکس فرستادن کودکان به چنین مراکزی نه تنها باعث تنفر و زدگی آن‌ها نخواهد شد و آن‌ها را آماده ورود به مراحل بعدی آموزش نیز خواهد کرد. از آنجا که تربیت اجتماعی مطلوب و سازگاری با گروه‌های اجتماعی در تنهایی و بدون فراهم شدن فرصت‌های مناسب صورت نمی‌گیرد، این فرصت‌ها هر قدر زودتر برای کودک فراهم شود، رشد اجتماعی او سهل‌تر خواهد شد. از این‌رو، جدا شدن کودک از محیط کوچک خانه، روی آوردن به محیط وسیعی است که هسته مرکزی آن را گروه همبازی‌ها و هم‌سالان تشکیل می‌دهند.

به‌خصوص که با ورود به این دنیای جدید بر دامنه ارتباطات و آزادی کودک افزوده می‌شود. لذا کودک را پیش از ورود به دبستان، به‌منظور کسب و توسعه سازگاری اجتماعی به کودکان با بفرستید. با توجه به کوچک بودن محیط خانواده و محدودیت‌های آموزشی و پرورشی و از طرفی گستردگی برنامه‌های آموزشی و پرورشی در مراکز پیش‌دبستانی لازم است والدین در جهت تقویت و رشد شخصیتی و مستحکم پایه آموزشی فرزند خود در امر آموزش و پرورش تلاش کنند.

منبع

۱. نشریه ماهانه آموزشی-تربیتی پیوند، تهران، شماره ۲۴۲، آذر ۱۳۷۸.
۲. نشریه ماهانه آموزشی-تربیتی پیوند، تهران، شماره ۳۱۹، اردیبهشت ۱۳۸۵.
۳. ماهنامه آموزشی رشد آموزش ابتدایی، تهران، سال دوم (دوره جدید)، آذر ۱۳۷۷.
۴. ماهنامه آموزشی رشد آموزش ابتدایی، تهران، سال دوم (دوره جدید)، دی ۱۳۷۷.
۵. گرمی نوری، رضا و علیرضا مرادی؛ روان‌شناسی تربیتی دوره کاردانی تربیت معلم، شرکت چاپ و نشر ایران، تهران، ۱۳۸۴.
۶. تقی‌پور ظهیر، علی؛ اصول و مبانی آموزش و پرورش، دانشگاه پیام‌نور، چاپ پنجم، تهران، ۱۳۹۰.